

провадження, що спрямовуватимуться для проведення судових експертиз.

За допомогою експертизи, як форми використання спеціальних знань, сторони кримінального провадження можуть встановлювати: документальну обґрунтованість висновків про наявність недостачі або надлишків грошових коштів, товарно-матеріальних цінностей; наявність або відсутність матеріальної шкоди та її розмір; помилковість даних про заниження розміру податкових зобов'язань; коло осіб, до обов'язків яких входить як безпосередньо ведення так і контроль за правильністю ведення бухгалтерського та податкового обліку; необґрунтованість податкових нарахувань в акті документальної перевірки; правильність документального оформлення господарських операцій щодо обігу пального та інші обставини справи.

Список використаних джерел

1. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування за період з 2015 р. по травень 2024 р. : статистика Офісу Генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>. (Дата звернення: 13.06.2024).

Семирозум Ігор Михайлович,
курсант 3 курсу, 308 н.г. ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: **Варивода Василь
Іванович**, професор кафедри поліцейського
права Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УМОВАХ ВІДСІЧІ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ В УКРАЇНІ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Стаття 27 Конституції України встановлює, що кожна людина має невід'ємне право на життя. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань [1]. З даної норми слід розуміти, що кожен може захищати своє життя та здоров'я використовуючи різні способи та методи захисту, у тому числі і зброю, у випадку посягання на життя та здоров'я громадян (також слід враховувати необхідну оборону та крайню необхідність визначену у Кримінальному Кодексі України).

Близько четвертої години за київським часом 24 лютого 2022 року почалися ракетні удари по всій території України, російські війська вдерлися до України. Разом з росією війну проти України фактично веде білорусь: із прикордонних районів завдають ракетних ударів по території України, здійснюють вильоти бойової авіації для завдання ракетно-бомбових ударів по території України, відбувається передислокація війська та його забезпечення. Завдяки спротиву української армії та сил самооборони вже в перші дні агресії російська армія зазнала значних втрат у живій силі та техніці. У своїй новітній історії, росія в жодній війні ще не зазнавала навіть приблизно таких великих втрат за такий короткий час. За визнанням західної розвідки, росія зустріла сильніший, ніж очікувала, опір, що зумовило матеріально-технічні проблеми для її військ, нестачу пального, боєприпасів і продовольства, підрив бойового духу нападників [20].

Взявшись до зброї, народ України й гадки не мав та не задумувався про правові підстави її застосування.

Отже, й дане дослідження присвяtimo визначенню нормативно-правового регулювання застосування вогнепальної зброї в сучасній Україні.

Важливе значення у відсічі збройної агресії відіграють Сили територіальної оборони. Так, згідно із Законом України від 16.07.2021 № 1702-IX «Про основи національного супротиву» територіальна оборона – система загальнодержавних, військових і спеціальних заходів, що здійснюються у мирний час та в особливий період з метою протидії військовим загрозам, а також для надання допомоги у захисті населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій [12]. Так постає питання про законність застосування зброї під час здійснення національного супротиву. У ст. 22 вищезазначеного Закону встановлено наступне: «Застосування зброї, бойової техніки та спеціальних засобів Збройними Силами України, іншими складовими сил безпеки та сил оборони під час виконання завдань територіальної оборони здійснюється відповідно до законодавства України. Члени добровольчих формувань територіальних громад мають право застосовувати під час виконання завдань територіальної оборони особисту мисливську зброю, стрілецьку зброю, інші види озброєння та боєприпаси до них у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України», що дає повні підстави для її законного застосування [12].

Згідно із Законом України від 03.03.2022 № 2114-IX «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» встановлено, що у період дії воєнного стану громадяни України, а також іноземці та

особи без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України (далі - цивільні особи), можуть брати участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав, у тому числі отримати вогнепальну зброю і боєприпаси до неї відповідно до порядку та вимог, встановлених Міністерством внутрішніх справ України. Застосування цивільними особами вогнепальної зброї, отриманої відповідно до вищевказаного Закону, здійснюється аналогічно до застосування зброї військовослужбовцями під час виконання ними завдань щодо відсічі збройної агресії проти України в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України. Цивільні особи зобов'язані здати отриману ними вогнепальну зброю і невикористані боєприпаси до неї до органів Національної поліції України не пізніше 10 днів після припинення або скасування дії воєнного стану в Україні. За порушення вимоги, передбаченої цією статтею, цивільні особи несуть кримінальну відповідальність [7]. Також дозволяється застосовувати громадянами України власну нагородну зброю, спортивну зброю та іншу зброю що зазначена у ст. 4 даного Закону [7]. Стаття 5 вищевказаного закону зазначає: «Цивільні особи не несуть відповідальності за застосування вогнепальної зброї проти осіб, які здійснюють збройну агресію проти України, якщо така зброя застосована на підставі та в порядку, визначених статтею 1 та статтею 4 цього Закону» [7].

Процедура застосування громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України, вогнепальної зброї і боєприпасів до неї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України у період дії воєнного стану відповідно до Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» встановлено Постановою КМУ від 15.04.2022 № 448 «Про затвердження Порядку застосування цивільними особами вогнепальної зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України у період дії воєнного стану» У даній постанові визначено, що цивільні особи, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії проти України, під час застосування вогнепальної зброї повинні керуватися такими принципами, що ґрунтуються на загальновизнаних нормах міжнародного гуманітарного права, і далі визначені ці принципи. Також у п. 4 даної постанови визначено підстави застосування зброї такими особами. Одна з підстав - припинення дій осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення [18].

Щодо застосування зброї військовими частинами, підрозділами ЗСУ, під час виконання ними завдань щодо відсічі збройної агресії України, куруються Постановою КМУ від 10.10.2018 № 828 «Про затвердження Порядку застосування зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Збройних Сил під час виконання ними завдань щодо відсічі збройної агресії проти України».

Також певний порядок застосування зброї військовослужбовцями ЗСУ зброї у мирний час (крім періоду воєнного стану) визначений у ст. 1⁻¹ Закону України 06.12.1991 № 1934-XI «Про Збройні Сили України». У даній статті йдеться про підстави застосування військовослужбовцями ЗСУ зброї у мирний час [8].

Поліцейські НПУ застосовують зброю відповідно до ст. 46 закону «Про Національну поліцію». Якщо поліцейський виконуватиме свої службові обов'язки у прифронтових зонах, тобто його залучать до оборони, відсічі і стримуванні збройної агресії проти України (у складі бригади «Лють»), застосування ним вогнепальної зброї передбачено статтею 46⁻¹ Закону України «Про Національну поліцію»[11].

Військовослужбовці Державної прикордонної служби України – ст. 21⁻³ Закону України «Про Державну прикордонну службу України»[6] та наказом Адміністрації Держкордонслужби від 21.10.2003 № 200 [14].

Військовослужбовці Національної гвардії України – ст. 18 Закону України від 13.03.2014 № 876-VI «Про Національну гвардію України». Проте у разі залучення Національної гвардії України до виконання завдань з охорони громадської безпеки і порядку (п. 1 ч. 1 ст. 13 зазначеного Закону) [10], застосування ними зброї регламентуватиметься ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію».

Служба безпеки України також може застосовувати вогнепальну зброю на підставі ст. 26 Закону України «Про Службу безпеки України» - відповідно до ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію», а у разі забезпечення оборони держави – Постановою КМУ від 10.10.2018 № 828.

Державне бюро розслідувань відповідно до п. 8 ч. 1 ст. 7 Закону України від 12.11.2015 № 794-VII «Про Державне бюро розслідувань», у випадках, передбачених цим Законом, на підставі ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» [5].

Працівники Національного антикорупційного бюро України (далі - НАБУ) – ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» [9].

Військовослужбовці Управління державної охорони України під час здійснення державної охорони мають право зберігати, носити і застосовувати вогнепальну зброю та спеціальні засоби на підставі і в порядку, передбачених Законом України «Про Національну поліцію», військовими статутами та прийнятими відповідно до них нормативними актами, провозити зброю та спеціальні засоби в усіх видах транспорту [3].

Працівникам Служби судової охорони для здійснення покладених на них повноважень надається право зберігати, носити і застосовувати вогнепальну зброю та спеціальні засоби. Використовувати та застосовувати зброю, заходи фізичного впливу та спеціальні засоби в порядку та випадках, визначених законами України «Про Національну поліцію» та «Про охоронну діяльність» [19].

Порядок застосування вогнепальної зброї посадовими особами яким відповідно до чинного законодавства дозволено володіння вогнепальною зброєю встановлено Постановою КМУ від 12.10.1992 № 575 «Про затвердження Положення про порядок застосування вогнепальної зброї», де визначені випадки (підстави) її застосування [17].

Особи рядового і начальницького складу кримінально-виконавчої служби під час виконання завдань з виконання кримінальних покарань у межах повноважень, визначених Законом України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України», мають право в порядку і випадках, передбачених Кримінально-виконавчим кодексом України, Законом України «Про Національну поліцію» та іншими законами України, зберігати, носити спеціальні засоби і зброю, використовувати і застосовувати їх самостійно або у складі підрозділів [4].

Підводячи підсумок варто зазначити, що здійснюючи певні завдання щодо оборони, відсічі і стримуванні збройної агресії проти України усі підрозділи, органи чи особи які залучаються до цього, користуються статутами ЗСУ та нормативно-правовими актами ЗСУ щодо застосування ними вогнепальної зброї. Деякі органи системи МВС, мають свої, визначені в законодавстві підстави застосування вогнепальної зброї, проте в окремих випадках, наприклад із залученням їх до несення служби разом із Національною поліцією щодо охорони громадського порядку, керуються лише нормою ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію». Всі ж інші органи, та підрозділи, які входять до системи правоохоронних, такі як СБУ, ДБР,

НАБУ, КОРД та інші, керуються виключно ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію».

Список виукористаних джерел

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 № 1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>.

3. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб: Закон України від 04.03.1998 № 160/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160/98-%D0%B2%D1%80#Text>.

4. Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України від 23.06.2005 № 2713-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15#Text>.

5. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>.

6. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 № 661-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>.

7. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України: Закон України від 03.03.2022 № 2114-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text>.

8. Про Збройні Сили України: Закон України від 06.12.1991 № 1934-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>.

9. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.

10. Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03.2014 № 876-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>.

11. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

12. Про основи національного спротиву: Закон України від 16.07.2021 № 1702-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>.

13. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>.

14. Про затвердження Інструкції про застосування зброї, бойової техніки, озброєння кораблів (катерів), літаків і вертольотів Державної прикордонної служби України, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу під час охорони державного кордону та виключної

(морської) економічної зони України Адміністрація Держкордонслужби; Наказ, Інструкція від 21.10.2003 № 200. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-03#Text>.

15. Про затвердження Інструкції про службу прикордонних нарядів Державної прикордонної служби України МВС України; Наказ, Інструкція від 19.10.2015 № 1261. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1391-15#Text>.

16. Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення «Корпус оперативно-раптової дії» МВС України; Наказ, Положення від 26.11.2018 № 958. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1436-18#Text>.

17. Про затвердження Положення про порядок застосування вогнепальної зброї: Постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 12.10.1992 № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/575-92-%D0%BF#Text>.

18. Про затвердження Порядку застосування цивільними особами вогнепальної зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України у період дії воєнного стану: Постанова КМУ, Порядок від 15.04.2022 № 448. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448-2022-%D0%BF#Text>.

19. Про затвердження Положення про проходження служби співробітниками Служби судової охорони: Вища рада правосуддя; Рішення, Положення від 04.04.2019 № 1052/0/15-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1052910-19#Text>.

20. Російське вторгнення в Україну (з 2022). URL: <http://surl.li/unrur>.

Соловійов Едуард Петрович,

докторант Національної академії внутрішніх справ

СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

В умовах сьогодення небанківський фінансовий сектор формують страхові компанії, кредитні спілки, фінансові компанії та ломбарди, значно менший за обсягом активів ніж банківський. Крім згаданих фінансових установ, фінансові послуги також надають юридичні особи – лізингодавці, що не є фінансовими установами. Досвід розвинених країн свідчить, що при ефективному функціонуванні небанківських фінансових інститутів досягається